CZU:398(478)(091)
https://doi.org/10.52505/filomod.2022.16.41

FOLCLORISTICA DIN BASARABIA DE LA ÎNFIINȚAREA PRIMELOR INSTITUȚII DE CERCETARE

Mariana COCIERU

ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7707-525X
Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Chișinău

The Folkloristics from Bassarabia since the Establishment of the First Research Institutions

Abstract. *In the present approach, the author refers to the historical course of folklore research in Bessarabia. To be able to follow their evolution diachronically, the exposition starts from the precursors of Romanian folklore and continues with the stages of development of the investigations, conventionally focusing them around some personalities who contributed to a greater or lesser extent to this itinerary. Analyzing these stages of development, he notes that the greatest contribution in this regard made by folklorists who worked in the post-war period. Especially in the 1960s-1990s years, the most extensive field campaigns carried out, essential for the establishment of the general fund of information regarding the traditional culture of Romanians from Bessarabia and from Romanian localities in Ukraine and the Russian Federation. It also highlights the most important folklore studies and collections that appeared during this period.*

Keywords: *field research, folklore, ethno-folkloric materials, folklorists, traditional culture.*

Rezumat. *În demersul de față autorul se referă la parcursul istoric al cercetărilor folcloristice în Basarabia. Pentru a putea urmări diacronic evoluția acestora inițiază expunerea pornind de la precursorii folcloristicii românești și continuând cu etapele de dezvoltare a investigațiilor, concentrându-le convențional în jurul unor personalități care au contribuit într-o măsură mai mare sau mai mică la acest itinerar. Analizând aceste etape de dezvoltare, observă că cea mai amplă contribuție în acest sens au avut-o folcloriștii care au activat în perioada postbelică, cu precădere în anii 1960-1990, perioadă în care au fost realizate cele mai vaste campanii de teren, esențiale pentru constituirea fondului general de informații privind cultura tradițională a românilor din Basarabia și din localitățile românești din Ucraina și Federația Rusă. De asemenea, evidențiază și cele mai importante studii și culegeri de folclor care au apărut în această perioadă.*

***Cuvinte-cheie*:** *cercetări de teren, folcloristică, materiale etnofolclorice, folcloriști, cultură tradițională.*

Inițiator al cercetării moderne a patrimoniului cultural imaterial din spațiul basarabean, potrivit afirmațiilor istoricilor folcloristicii românești [Andrei Hâncu, Grigore Botezatu, Victor Cirimpei] este considerat ilustrul savant și clasic al literaturii române Bogdan Petriceicu-Hasdeu, fondator al școlii științifice folcloristice românești, cel care a pus „bazele studierii moderne a folclorului" (Creația populară, 1991, p. 56). Între anii 1852-1853, etnologul întreprinde cercetări de teren, înregistrând pe hârtie „creații folclorice și precepte mitologice de la moldoveni basarabeni și din stânga Nistrului" (Creația populară, 1991, p. 57). Deși, despre câteva tradiții etnografice basarabene, desigur prezentate sumar, la începutul secolului al XIX-lea aflăm și din presa slavonă grație publicațiilor lui **Alexandru Hâjdeu** [cântece nupțiale (Hâjdeu, 1930), despre lirica populară, tradiția sărbătoririi Armindenului la 1 mai (Hâjdeu, 1833, p. 504) etc. (A se vedea: Ciocanu, 1982a)], **Boleslav Hâjdeu** [legende, basme (Hâjdeu, 1835a), balade (Hâjdeu, 1835b), tradiții de familie (Hâjdeu, 1845)], **Constantin Stamati** [două versiuni ale unei legende despre o movilă din stepa Bugeacului (Stamati, 1850, p. 811), o legendă despre Lacul Ovidului (Stamati, 1850, p. 809), poezia ritualurilor existențiale (Ciocanu, 1982b)] ș. a. Ulterior, prin activitatea unor remarcabili oameni de cultură: **Gheorghe Olofson** [tradiția etnofolclorică *Drăgaica* (Olofson, 1850, p. 552)], **Ioan Tanski** [rituri nupțiale (Tanschii, 1851), cântece haiducești, cântece istorice (Tanskii, 1860) etc.], **Alexandr Iațimirschi** [legende despre haiduci (Iațimirschi, 1896a, p. 54-90), etnografie românească (Iațimirschi, 1896b, p. 329-330) etc.], **Nicolae Gherbanovschi** [obiceiurile agrare *Paparuda*, *Drăgaica* (Gherbanovschi, 1951), personajul folcloric Dochia (Gherbanovschi, 1852), legende (Gherbanovschi, 1854a; Idem, 1854b), basme (Gherbanovschi, 1869a; Idem, 1869b)], **Apolinarie Filatov** [folclor literar (Filatov, 1861a; Idem, 1861b), proză populară (Filatov, 1861c), proverbe (Filatov, 1861d; Idem, 1861e)], **Polihronie Agapie Sârcu** [folclor și obiceiuri calendaristice (Sârcu, 1874), rituri de familie (Sârcu, 1914)], **Constantin Hanațki** [sărbători calendaristice (Hanațki, 1861a), obiceiuri de familie (Hanațki, 1861b), rituri funerare (Hanațki, 1861c), rituri de întemeiere a fântânilor (Idem)], **Gheorghe Gore** [lirică populară (Gore, 1863; Idem, 1867; Idem, 1868a), obiceiuri nupțiale ale moldovenilor (Gore, 1866), credințe și superstiții populare (Gore, 1868b)], **Dmitrii Dmitrievici Surucean** [habitat tradițional (Surucean, 1890), obiceiuri calendaristice de iarnă (Surucean, 1891)], **E. P. Cazimir** [obiceiuri de naștere, nupțiale și funerare (Cazimir, 1907a; Idem, 1907b)], **Lev S. Berg** [habitat tradițional (Berg, 1918)], **Teodor Burada** [folclor muzical (Burada, 1876), bocete populare (Burada, 1879; Idem, 2006), obiceiuri funerare (Burada, 1882; Idem, 2006), obiceiuri nupțiale (Burada, 1978), teatru popular (Burada, 1915) etc.], **Olga Nacco** [Paparudă, Caloian, obiceiuri nupțiale (Nacco, 1970; A se vedea: Idem, 1976)], **Alexei Mateevici** [cântece populare, obiceiuri calendaristice, ritualuri de familie (Mateevici,

1985; Idem, 1986; Idem, 1993a; Idem, 1993b)], **Tudor Pamfile** [cântece epice și lirice (Pamfile, 1913; Idem, 1919a), anecdote, glume (Pamfile, 1919b), legende, povestiri populare (Pamfile, 1919c)] etc., au fost extinse investigațiile asupra satelor basarabene și ale celor românești din regiunile Herson (Burada, 1893), Kamenets-Podolsk (Burada, 1906) etc., din Rusia de Sud, dar și asupra localităților din stânga Nistrului (N. A. Moghileanschi, P. Z. Reabcov, P. A. Sumanschi, V. A. Babenco, A. M. Vâsoțchi etc. – cercetători ruși care colectau obiecte etnografice ale moldovenilor pentru Secția de Etnografie a Muzeului Rus din Sankt-Petersburg) (Demcenco, Botezatu, 1997, p. 6).

Între anii 1918-1940 în Basarabia se evidențiază cercetători ca: Nichita Smochină, Gheorghe V. Madan, Petre Ștefănucă, Tatiana Găluşcă și alți oameni de cultură care au publicat „un șir de studii, schițe despre creația populară a basarabenilor" (Băieșu, 2014, p. 50): **Nichita Smochină** – *Din obiceiurile românilor de peste Nistru – Duminica Mare* (1924), *Crăciunul la moldovenii de peste Nistru* (1925), *Anul Nou la românii de peste Nistru* (1925), *Bobotеaza la românii transnistreni* (1928), *Prohoadele la moldovenii de peste Nistru* (1927), *Iarba verde la moldovenii de peste Nistru* (1927), *Din literatura populară la românii de peste Nistru* (1939), *Jocuri de copii* (1939) etc.; **Gheorghe V. Madan** – *Obiceiurile la naștere*, *rodină și botez în partea Codrilor din Basarabia* (1932), *Obiceiuri și rânduieli – la nuntă în părțile Codrilor din Basarabia* (1932), *Răsunete din Basarabia* (1935), *De la noi din Basarabia* (1938) etc.; **Petre V. Ștefănucă** – *Literatura populară a satului Iurceni* (1936), *Cercetări folclorice pe Valea Nistrului de Jos* (1937), *Datinile de Crăciun și Anul Nou pe Valea Nistrului de Jos* (1938), *Folclor din județul Lăpușna* (1939) etc.; **Tatiana Găluşcă** – *Câteva aspecte de folclor* (1935), *În ajunul Sfântului Andrei* (1936), *Folclor basarabean*, *adunat din județele Soroca*, *Bălți*, *Orhei de Tatiana Găluşcă*, *împreună cu elevele-străjere ale Liceului Domnița Ileana* (vol. I, 1938; vol. II, 1939), *Viața păstorească în Basarabia* (1941), *Miorița – bocet basarabean* (1942), *Nunta ciobanilor în Basarabia* (1943) etc.; **Ion Buzdugan** – *Cântece din Basarabia* (1921; 1928); **Aurel Codreanu** și **Gh. Ștefănescu** – *Comorile satelor* (1930); **Ilie Țurcanu** – *Monografia satului Năpădeni* (1933); **Ecaterina Nemirovschi** – *Din comorile sufletului basarabean*: *Materialul didactic folcloristic adunat de eleve sub îndrumarea profesoarei* (1936); **Olimpiu Constantinescu** și **Ion Stoian** – *Din datina Basarabiei* (1936); **Natalia Dăscălescu** – *Regiunea codrilor Basarabiei* (1936); **Boris Malski** – *Olăneștii*: *Monografia sociologică a unui sat de pe Nistru* (1939) ș.a.

Relevant pentru procesul de tezaurizare din Basarabia este faptul că în 1937 se înființează Filiala Institutului Social Român (1938-1940 – Institutul de Cercetări Sociale al României. Regionala Chișinău) la îndemnul ilustrului etnolog și sociolog Dimitrie Gusti și prin concursul unor intelectuali basarabeni: Petre Ștefănucă, Pantelimon Halippa, Aurel Sava, Teodosie Știrbu, Sergiu

Bogos, Mihail Ieniștea, Leonida Guștiuc, Preot Paul/Pavel Mihailovici, Alexei Arvat, Paul Guja, Nicolae Moroșanu, Ștefan Ciobanu, Alexandru Boldur etc. Activitatea științifică a institutului se baza pe efectuarea cercetărilor de teren prin aplicarea metodei anchetelor. Astfel, respectiva metodă sociologică și-a găsit relevanță în investigarea următoarelor localități: Cornova, Vâprova, Dâșcova, jud. Orhei; Nișcani, Iurceni, Ialoveni, Nimoreni, Bardar, Pojoreni, Bușteni, Cigârleni, Molești, jud. Lăpușna; Copanca, Talmaza, Ciobruciu, Purcari, Olănești, Corcmaz, Tudora, Chițcani, Leuntea, Palanca, jud. Tighina; Popeștii de Sus, jud. Soroca; Satul-Nou, Vădeni, jud. Cetatea-Albă etc. Câteva texte culese de la refugiații din stânga Nistrului prezintă folclorul satelor Slobozia, Zavărtaica (Nezavertailovca) din „Republica Moldovenească" a Sovietelor, dar și din Bugeac: Feștelița, Volontiri (Ștefănucă, 1991, p. 41).

De asemenea, au fost efectuate cercetări de teren și în stânga Nistrului. În 1926 este înființat Comitetul Științific Moldovenesc la Tiraspol, iar în 1934 – Institutul de Istorie și Cultură. Prin contribuția cercetătorilor acestor instituții și a celor de la Institutul Pedagogic din Tiraspol: E. Lebedeva, P. Chioru, C. Neniu, V. Corcinschi, L. Corneanu, V. Popovici, M. Oprea, L. Barschi, N. Marcov, P. Dodul, I. D. Ciobanu etc. (Demcenco, Botezatu, 1997, p. 6; Băieșu, 2014, p. 51, 166-171) au fost investigate câteva localități nistrene [Podoimița, Stroiești, Molochiș, Zăzuleni, Jura, Ofatinți, Cocieri, Coșnița, Tocilova, Grușca, Goian, Doibani, Tocmazeia etc. (Serghievschii, 1959; Băieșu, 2014, p. 178)] din raioanele Camenca, Dubăsari, Râbnița, Slobozia, Grigoriopol ș.a. (Băieșu, 2014, p. 166-167), dar și sate din regiunile populate de români din Ucraina și Federația Rusă (Balta, Novoucrainca, Handrabura, Caucaz, Donbas, Kirovograd etc.).

Materialele colectate au servit drept repere factologice pentru întocmirea culegerilor de folclor: *Zicători moldovenești* (1927) și *Cântișі moldovenești* (*norodnișі*) (1928) culese de Pavel Chioru; *Cântece poporane moldovenești* (1935) de Culai Neniu și Elena Lebedeva; *Молдавские наигрыши и песни* (1937) de Victor Corcinschi; *Cântece norodnice moldovenești* (1939) de Leonid Corneanu; *Povești moldovenești* (1940) de Mihai Oprea; *Din folclorul muzical al românilor de peste Nistru* (1942) de Vasile Popovici.

În perioada Războiului al Doilea Mondial în Transnistria funcționează Institutul Științific Român (Tiraspol), iar în Ucraina – Institutul Universitar (Odessa) – „instituții științifice pentru cercetarea trecutului istoric al poporului" (Demcenco, Botezatu, 1997, p. 7). De o reală valoare sunt investigațiile efectuate: una – în iarna lui 1942, de către etnologii de la București și Iași: D. Gusti, C. Brăiloiu, N. Smochină, T. Gălușcă, A. Golopenția, T. Herseni, N. Dunăre, C. Ionescu, O. Bârlea, G. Pavelescu etc. în localitățile dintre Nistru și Bug și alta mai amplă – între 1942-1944, de către Institutul Central de Statistică din București la est de Bug (în localități dintre Bug și Nipru, coasta Mării Azov, până în nordul Caucazului, bazinul carbonifer al Donbasului). Despre ultima,

dr. hab. Nicolae Băieșu ne relatează că „a fost una dintre cele mai interesante și valoroase cercetări etnosociologice și folcloristice din perioada celui de-al Doilea Război Mondial. Informațiile dobândite au o deosebită importanță privind viața, munca, tradițiile, spiritualitatea românilor transbugeni. <…> Investigațiile s-au efectuat în spatele frontului germano-sovietic, în condiții deosebit de grele. Atunci au fost studiate și unele sate românești din regiunile transnistriană și transbugeană pe care le-a vizitat T. Burada la începutul anilor 1880" (Băieșu, 2014, p. 67).

În 1940, prin înființarea Institutului de Cercetări Științifice de Istorie, Economie, Limbă și Literatură, iar mai târziu, în 1946, a Institutului Moldovenesc de Cercetări Științifice, secția de Limbă și Literatură, din cadrul Bazei Moldovenești de Cercetări Științifice a Academiei de Științe a Uniunii Sovietice (din 1949 – Filiala Moldovenească a Academiei de Științe a Uniunii Sovietice), se continuă investigațiile etnografice și folclorice. E adevărat că aceste studii purtau, potrivit afirmațiilor folcloriștilor Andrei Hâncu, Grigore Bostan, Victor Cirimpei amprenta „ciobănismului" (Creația populară, 1991, p. 128, 130), în care erau vehiculate ideea ideologică a prieteniei dintre popoare, patriotismul sovietic și „eliberarea moldovenilor" de către marele popor rus. Și Nicolae Băieșu este de părerea că „folcloristica românească din Basarabia deceniilor postbelice a avut mult de suferit din cauza promovării oficiale a teoriei false despre existența a «două popoare, două limbi, două culturi» (românești și moldovenești). <…> atitudinea autorităților regimului totalitar față de tradițiile populare naționale, față de folclor, în general era negativă. Cu toate că interesul pentru folclor, pentru etnografie, arta populară a diferitelor etnii exista – sub masca «prieteniei între popoare», a «internaționalismului» – cele mai specifice, mai valoroase creații populare naționale erau excluse <…> din culturile popoarelor neruse. Aceste valori erau etichetate ca elemente burgheze, naționaliste, neutile și chiar «vătămătoare» pentru așa-numitul «popor sovietic». Se urmărea scopul ștergerii deosebirilor între etnii, astfel înfăptuindu-se nivelarea culturilor ce aparțineau numeroaselor popoare din Uniunea Sovietică" (Băieșu, 2014, p. 51-52).

În primii ani postbelici (1945-1955) s-au făcut câteva înregistrări de folclor, dar s-au editat doar câteva culegeri de texte, prelucrate de alcătuitori: *Cântece* (1950), alcătuită și redactată de Iosif Balțan, Bogdan Istru, George Meniuc; *Молдавские народные песни* (1951), înregistrate de Elena Lebedeva; *Culegere de proverbe*, *zicători*, *ghicitori*, *cimilituri și expresii norodnice moldovenești* (1952), alcătuită de Leonid Corneanu; *Povestiri și povești* (1954), prelucrate de Mitrofan Oprea, alcătuitor și redactor: Lev Barschi; *Молдавский фольклор*. *Песни и баллады* (1955), alcătuită de Vladimir Galiț, Leonid Corneanu, Vasile Coroban etc.

Resurecția interesului față de patrimoniul cultural imaterial al românilor din Basarabia ia amploare după anii 1955. În cadrul Institutului de Limbă și

Literatură se creează Sectorul de Folclor (1956), iar în organigrama Institutului de Istorie – Secția de Arheologie și Etnografie, peste trei ani, în 1961 – Sectorul de Etnografie și Studiul Artelor.

În această perioadă sunt editate culegerile de folclor: *Poveştile lui moş Trifan* (1955), alcătuită de Lev Barschi, Valentin Roşca şi Ion C. Ciobanu; *Poveşti norodnice moldoveneşti* (1955), culese şi prelucrate de Grigore Botezatu; *Poveşti norodnice moldoveneşti* (1955) şi *Folclor moldovenesc* (1956), antologate de Ion Ciobanu şi Maria Savina; *Cântece norodnice vechi moldoveneşti* (1956), sub îngrijirea lui Leonid Corneanu; *Poveşti* (1956), culese şi prelucrate de Grigore Botezatu; *Poezie populară moldovenească* (1957) de Grigore Botezatu, Maria Savina şi Gheorghe Timofte; *Молдавские сказки* (1957), prefaţată de Gheorghe Bogaci; *Basme şi snoave* (1958), culese şi prelucrate de Grigore Botezatu; *Лейся свет впереди*, *тьма стелись позади*: *Молдавские народные сказки* (1959), alcătuită de Grigore Botezatu, prelucrare literară şi prefaţă de Victor Gaţac. În 1958 cercetătoarea Lidia Axionova semnează prima lucrare teoretică de muzicologie *Cântecul popular moldovenesc*.

Odată cu înființarea în 1969 a unei instituții autonome în cadrul Academiei de Științe a Moldovei, Secția de Etnografie și Studiul Artelor, având trei sectoare: de folclor, etnografie și studiul artelor, campaniile de teren se intensifică, iar grupul de cercetători se extinde, incluzând mai mulți specialiști. În 1978 Sectorul de Folclor a fost reintegrat în cadrul Institutului de Limbă și Literatură, funcționând până în anul 1991, când a fost constituit Institutul de Etnografie și Folclor. Odată cu desființarea acestuia în anul 1999, Sectorul de Folclor a trecut în cadrul Institutului de Literatură și Folclor, iar Sectorul de Etnografie în subordinea Institutului de Arheologie și Etnografie. În 2006 au fost reorganizate și respectivele instituții în Institutul de Filologie și Institutul Patrimoniului Cultural. Din 2018 Sectorul de Folclor se află în cadrul Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu". În toată această perioadă au fost efectuate cercetări de teren și colectate materiale etnofolclorice de o valoare incontestabilă pentru patrimoniul imaterial românesc.

Culegerea pe principii moderne a folclorului a necesitat eforturi considerabile: pregătirea și realizarea cercetărilor de teren planificate, utilizarea tehnicii de înregistrare actuale acelui timp (magnetofoane portative, aparate de fotografiat), descifrarea materialelor colectate, transcrierea acestora în caiete și legarea lor în manuscrise. Analiza materialelor de arhivă ne demonstrează că între anii 1960-1990 folcloriștii de la Academia de Științe a Moldovei au efectuat investigații de teren sistematice în localitățile din Republica Moldova și într-o serie de localități românești din Ucraina și Rusia (reg. Transcarpatia, Cernăuți, Odessa, Nicolaev, Kirovograd, ţin. Krasnodar). Materialele înregistrate, descifrate și sistematizate, erau predate pentru păstrare în Fondul de Folclor al Arhivei Științifice Centrale a Academiei de Științe a Moldovei.

Înregistrarea materialului de teren nu a urmărit niciodată un scop comercial, ci a servit pentru identificarea constituentelor de patrimoniu național prin: fixarea, studierea și tezaurizarea acestora, evaluarea și determinarea factorilor care ar prejudicia existența ulterioară a lor, elucidarea măsurilor de protejare a patrimoniului cultural imaterial și nevoia de diseminare a rezultatelor de investigație prin editarea monografiilor și antologiilor de folclor.

Istoria înregistrărilor de teren ne relatează despre faptul că inițial colectarea materialelor se făcea la auz, cu transcrierea directă în caiete. Din 1959, după achiziționarea magnetofoanelor, se fac și imprimări în format analogic pe bandă magnetică, care necesitau condiții de păstrare specifice. Lipsa surselor financiare a făcut aproape imposibilă respectarea acestor prevederi, de aceea, s-a recurs la cele mai rudimentare metode de mentenanță (amplasarea unor vase cu apă lângă benzile magnetice pentru a preveni uscarea peliculei și eventuala rupere a acesteia la depanarea bobinelor, recondiționarea materialului imprimat prin transferarea pe alte suporturi etc.). Cu regret, după descifrarea materialelor și transcrierea lor în manuscrise, majoritatea benzilor magnetice au fost sau distruse, sau utilizate pentru alte înregistrări, ceea ce a constituit o pierdere esențială pentru volumul de materiale sonore, dar și pentru evaluarea obiectivă a materialului consemnat. La ora actuală, din cauza acțiunilor necugetate față de o moștenire culturală a unui popor, Sectorul de Folclor are în gestiunea sa peste 500 de benzi magnetice cu materiale de teren, ne referim doar la cele înregistrate de folcloriști, care, dacă se întreprindeau acțiuni concrete pentru conservarea acestora, puteau fi mult mai multe.

Odată cu evoluția metodelor de înregistrare a materialelor pe teren, colaboratorii Sectorului de Folclor au demarat elaborarea și publicarea unor importante lucrări științifice. Între 1961-1985 au fost redactate și tipărite o serie de culegeri de studii și articole: *Izvor veșnic viu* (1961), *Schițe de folclor moldovenesc* (1965), *Folclor moldovenesc*: *Studii și materiale* (1968), *Cercetări folcloristice* (1969), *Folcloristică și folclor* (1970), *Studii și materiale de folclor* (1971), *Genuri și specii folclorice*: *Culegere de articole* (1972), *Estetica folclorului moldovenesc = Эстетика молдавского фольклора* (1974), *Народные традиции и современность* (1980), *Relații folclorice moldo-ruso-ucrainene*: *Studii*, *materiale*, *bibliografie = Молдавско-русско-украинские фольклорные взаимосвязи*: *Исследования*, *материалы*, *библиография* (1981); *Specii folclorice și realitatea istorică* (1985) ș. a. Au fost editate câteva lucrări monografice care tratau aspectele istorice și teoretice ale patrimoniului cultural imaterial: Grigore Botezatu, *Folclorul haiducesc în Moldova* (1967); Andrei Hâncu, *Balada populară „Miorița”* (1967); Victor Gațac, *Восточнороманский героический эпос*: *исследование и тексты* [*Eposul eroic est-romanic*: *Studii și texte*] (1967); Nicolae Băieșu, *Poezia populară moldovenească a obiceiurilor de Anul Nou* (1972); Ion

D. Ceban, *Молдавская народная лирическая поэзия*: *Необрядовая песня* [*Poezia lirică populară moldovenească*: *Cântecul neritualic*] (1973); Victor Cirimpei, *Фольклор и современность* (*На материале молдавской народной поэзии*) [*Folclorul şi contemporaneitatea* (*În baza poeziei populare moldoveneşti*)] (1974); Efim Junghietu, *Studiu asupra folclorului moldovenesc din perioada războiului* (*1941-1945*) (1975); Gheorghe Spătaru, *Drama populară moldovenească* (1976); Sergiu Moraru, *Poetica liricii populare moldoveneşti* (1978); Victor Cirimpei, *Realizări ale folcloristicii timpurii moldoveneşti* (1978); Efim Junghietu, *Desluşiri* (1989) ş. a.

O altă direcţie distinctă a activităţii folcloriştilor s-a bazat pe elaborarea primelor lucrări didactice, destinate profesorilor, studenţilor filologi şi specialiştilor din domeniul culturii tradiţionale: *Schiţe de folclor moldovenesc* (1965) şi *Folclor moldovenesc*: *Crestomaţie* (1966). Autorii lucrărilor au urmărit să prezinte materiale folclorice din toate zonele cercetate realizând şi o analiză generală a taxonomiei folclorului literar al românilor din Moldova şi Ucraina.

Pornind de la aceste fundamente teoretice, la începutul anilor 1970 a demarat şi elaborarea corpusului de folclor al românilor din R.S.S. Moldovenească şi din R.S.S. Ucraina (1975-1983). Lucrarea a avut o mare importanţă, însă volumele respective au avut şi neajunsuri serioase, determinate de condiţiile din acei ani: neglijarea vehementă a lucrărilor semnate de folcloriştii basarabeni, consideraţi „naţionalişti” [N. Smochină, P. Ştefănucă, T. Găluşcă ş. a.] (Băieşu, 2014, p. 74), excluderea din ediţii a creaţiilor populare cu conţinut magic-religios (descântece, colinde, legende etc.), încadrarea în volume doar a unei cantităţi foarte mici de note muzicale, prelucrarea textelor folclorice în conformitate cu normele limbii literare ş. a. La elaborarea seriei *Creaţia populară moldovenească* cercetătorii Sectorului de Folclor au muncit mai mult de un deceniu, publicând în total 16 volume: *Poezia populară a obiceiurilor calendarice* (1975) de Nicolae Băieşu; *Poezia lirică populară* (1975) de Ion Ciobanu; *Legende*, *tradiţii şi povestiri orale* (1976) de Grigore Botezatu; *Balada populară* (1976) de Andrei Hâncu; *Poveşti fantastice* (1976) de Grigore Botezatu; *Cântece populare de dragoste* (1977) de Efim Junghietu; *Strigături*, *amintiri şi scrisori versificate* (1978) de Efim Junghietu şi Sergiu Moraru; *Folclorul copiilor* (1978) de Nicolae Băieşu; *Snoave şi anecdote* (1979) de Victor Cirimpei; *Folclorul obiceiurilor de familie* (1979) de Andrei Hâncu şi Valentin Zelenciuc; *Ghicitori* (1980) de Sergiu Moraru; *Poveşti nuvelistice* (1980) de Grigore Botezatu; *Proverbe şi zicători* (1981) de Efim Junghietu; *Teatru popular* (1981) de Gheorghe Spătaru şi Iulian Filip; *Cântece revoluţionare şi sovietice* (1982) de Ion Ciobanu şi Ion Buruiană; *Eposul eroic* (1983) de Victor Gaţac.

Al doilea ansamblu de culegeri folclorice a avut drept obiectiv publicarea creațiilor populare orale românești din Republica Moldova, Ucraina, Rusia conform zonelor etnografice. Volumele au fost întocmite pe baza materialelor inedite, urmărindu-se scopul de a reflecta particularitățile zonale ale folclorului literar. Lucrările din serie se impun printr-o adecvată ținută științifică: *Folclor din părțile codrilor* (1973); *Folclor din Bugeac* (1982); *Folclor din nordul Moldovei* (1983); *Folclor din stepa Bălților* (1986); *Folclor din câmpia Sorocii* (1989); *Folclor din țara fagilor* (1993); *Folclor românesc de la est de Nistru*, *de Bug*, *din nordul Caucazului* (vol. I, 2007; vol. II, 2009). Alcătuitorii volumului din această serie *Cât îi Maramureșul…* (1993) (Nicolae Băieșu, Grigore Botezatu, Victor Cirimpei, Nicolae Demcenco, Iulian Filip, Andrei Hâncu, Efim Junghietu, Sergiu Moraru, Andrei Tamazlâcaru) au fost apreciați de către Academia Română cu Premiul „Simion Florea Marian".

Cea de a treia serie – *Mărgăritare* (15 cărți) (1981-1985) – destinată instituțiilor de învățământ preuniversitar, de asemenea valorifică materialele înregistrate în localitățile românești din Republica Moldova, Ucraina și Rusia: *Cine-a zis doinu-doina*: *Doine și cântece lirice* de Efim Junghietu (1981); *Auzit-am din bătrâni*. *Legende moldovenești* de Grigore Botezatu (1981); *Soarele și Luna*. *Balade* de Andrei Hâncu (1981); *Toma Alimoș*: *Cântece epico-eroice* de Andrei Hâncu (1981); *De-a mijatca*: *Din folclorul copiilor* de Nicolae Băieșu (1982); *Lumea o face*, *lumea o desface*. *Ghicitori populare moldovenești* de Sergiu Moraru (1982); *La poale de codru verde*: *Cântece de protest*, *istorice și revoluționare* de Ion Buruiană (1982); *Primiți „Călușul"*: *Teatru popular* de Iulian Filip (1983); *De n-ar fi*, *nu s-ar povesti*: *Povești* de Grigore Botezatu (1983); *Apele mici fac râurile mari*: *Proverbe și zicători* de Efim Junghietu (1984); *Să trăiți*, *să-nfloriți*: *Din poezia obiceiurilor calendarice* de Nicolae Băieșu (1984); *Așa se joacă pe la noi*: *Strigături* de Efim Junghietu (1985); *Ace pentru cojoace*. *Glume*, *anecdote*, *snoave* de Victor Cirimpei (1985); *Așa joacă pe la noi*: *Strigături* de Efim Junghietu (1985); *Plugul de aur*. *Parabole și povești nuvelistice* de Grigore Botezatu (1985).

În perioada 1960-1980 s-a fructificat și editarea folclorului muzical. Astfel au apărut: *Cântece populare moldovenești* (1967) și 500 *melodii de jocuri din Moldova* (1972) de Petru Stoianov; *Doine*, *cântece*, *jocuri populare moldovenești* (1975) de Gleb Ceaicovschi-Mereșanu; *Tot cu cântul mă mângâi* (1984) de Vladimir Curbet; *Cucușor cu pană sură* (1988) de Constantin Rusnac ș. a.

Analizând lucrările apărute, savantul Nicolae Băieșu se referă atât la neajunsurile, cât și la importanța substanțială a acestor studii pentru dezvoltarea folcloristicii din Basarabia: „Nelipsite de unele deficiențe, determinate de factori obiectivi, dar și subiectivi, lucrările nominalizate și altele, editate în deceniile de după Războiul al Doilea Mondial au o valoare importantă, servind

drept surse informative semnificative și repere în cercetarea chestiunilor folcloristice, literare, lingvistice" (Băieșu, 2014, p. 54).

După descompunerea în 1991 a Uniunii Sovietice și înființarea Republicii Moldova, odată cu redeșteptarea națională, a sporit și interesul general față de cultura populară. Și în prezent are loc reactualizarea prin punerea în circulație a unor tradiții etnofolclorice negate în perioada regimului totalitar.

În anii 1990-1991 au fost efectuate unele cercetări de teren comune ale folcloriștilor din Chișinău, Iași, București, care au avut ca finalitate publicarea unor studii importante în baza materialului colectat. În acest context menționăm contribuția folcloristei Steluța Popa de la Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu" din București, care a elaborat lucrarea *Folclor muzical din Basarabia*: *Cântecul propriu-zis*; *Repere funcționale și tipologice* (1999).

Tot în această perioadă, s-au creat condiții favorabile pentru realizarea în colaborare a unor foruri științifice ale folcloriștilor și etnografilor din Republica Moldova și România. Sesiunile științifice cu genericul *Imagini și permanențe în etnologia românească* – la care participau și specialiștii basarabeni – au avut loc la Sighetul Marmației, Câmpulung Moldovenesc, Chișinău, Ialoveni, București, Roma. Un rezultat considerabil al acestor întruniri l-a constituit publicarea în anul 1992 a materialelor științifice susținute în cadrul primului simpozion național de etnologie *Imagini și permanențe în etnologia românească* (desfășurat la Sighetul Marmației, 1991) (Imagini și permanențe, 1992).

Începând cu anul 1991, colaboratorii Sectorului de Folclor și-au focusat direcțiile de cercetare pe revalorificarea moștenirii științifice a precursorilor folcloristicii din Basarabia. Petre V. Ștefănucă, *Folclor și tradiții populare*, în 2 volume (1991), îngrijite de Grigore Botezatu și Andrei Hâncu; Tatiana Gălușcă, Ioan R. Nicola, *Folclor român din Basarabia* (1999) – de Grigore Botezatu și Tudor Colac; Gheorghe V. Madan, *Un sat basarabean de codru*: *Trușenii* (2008) – de Grigore Botezatu și Tamara Apostol-Macovei.

Între 2001-2012 continuă editarea culegerilor de texte folclorice, de studii și articole, monografii: *Cultura populară și contemporaneitatea*: *articole și materiale metodice* (responsabil de ediție: Victor Ghilaș, 2001); Tudor Colac, *Sorcove de lumină*: *Consemnări*, *articole*, *studii etnofolclorice* (2001); Grigore Botezatu, Andrei Hâncu, *Cântece bătrânești ale românilor*: *Cântece istorice* (2002); Dumitru Blajinu, *Antologie de folclor muzical*: 1107 *melodii din Moldova istorică* (2002); Nicolae Băieșu, *Sărbători domnești* (*închinate Maicii Domnului și Mântuitorului*): *Studiu*. *Culegere de texte etnografice și folclorice* (I, 2004; II, 2007); Victor Ghilaș, *Muzica etnică*: *tradiție și valoare* (2007); Maria Mocanu, *Colinde din sudul Basarabiei* (2007); Nicolae Băieșu, *Tradiții etnofolclorice ale sărbătorilor de iarnă* (2008); Lilia Hanganu, *Subiecte*, *motive*, *imagini comune în folclorul epic al românilor și bulgarilor*

(2008); Andrei Tamazlâcaru, *Astă seară-i seară mare*: *Caiet de colinde* (2008); Ștefan Sofronovici, Tatiana Sofronovici, *Ilenuța romăncuța*: *Din repertoriul ansamblului folcloric „Țărăncuța" din Durlești* (2009); Iulian Filip, *Miracolul scenei în arta populară*: *Teatrul popular din Basarabia și Bucovina de nord*. *Afirmarea dramaticului și poetica sincretică* (2011); Ludmila Romanciuc-Dutcovschi, *Folclor din Moldova* (2012) ș. a.

Chiar și în ultimii 10 ani, în pofida faptului că rândurile cercetătorilor folcloriști s-au redus considerabil, au apărut câteva lucrări importante: *Să trăiți*, *să-nfloriți! Poezia obiceiurilor de iarnă* (Colecția „Mărgăritare folclorice") de Iulian Filip (2012); *Poveşti cu Feți-frumoşi și Ilene Cosânzene* de Grigore Botezatu, Trifan Baltă (2012); *La vatra doinelor*: *Festivalul doinei* de Tudor Colac (2013); *Молдавские народные сказки* de Tudor Colac (2013); *Poveşti și snoave* de Grigore Botezatu (2013); *Bufnița nu clocește privighetori*. *Proverbe românești* (Colecția „Mărgăritare folclorice") de Iulian Filip (2013; ed. a 2-a, 2015); *Tipologia baladei populare* de Tatiana Butnaru (2013); *Comicul folcloric*, *literar*, *politic-național* de Victor Cirimpei (2013); *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă*: (*Tipologie*. *Corpus de texte etnografice și folclorice*) de Nicolae Băieșu (în 2 volume, 2014); *Lumânarea vieții*. *Tatiana Sofronovici*: *In memoriam* de Ștefan Sofronovici (2014; ed, a 2-a, 2015); *Dicționar de ghicitori* de Tudor Colac (2014); *Nicolae Sulac*. *Rapsod al plaiului moldav* de Tudor Colac și Nicolae Blajinu (2015); *Folclorul copiilor* de Nicolae Băieșu (2015); *Tradiție și spiritualitate în civilizația cinegetică* de Tudor Colac (2015); *Izvoditori de tâlcuri subtile*. *Introspecția unui festival de umor* de Tudor Colac (2015); *Cântecul cu aripi frânte*… de Tudor Colac (2015); *Repere etnologice*: *Studii*, *articole*, *eseuri* de Tudor Colac (2017); *Etnologul Tudor Colac*. *Omagiu 70*: *Biobibliografie*, coord. de Mariana Cocieru (2018); *Iulian Filip în scene interferente*: *Valori*, *paradigme*, *personalități*, *interconexiuni culturale*, coord. de Mariana Cocieru (2018); *Constituente etnofolclorice în proza scriitorilor români din Basarabia* (*1960-1980*) de Mariana Cocieru (2018); *Mai primiți căluțul?*: *Teatru popular* de Iulian Filip, redactor coord.: Mariana Cocieru (2018); *Tradiții*, *obiceiuri și sărbători cinegetice*, ediția a doua, completată de Tudor Colac (2019); *Cheia lui Oedip* de Tudor Colac (2019); *Hai măi frați*, *ș-om trăi bine* de Ștefan Sofronovici (2019); *La izvorul dorului*. *Monografia folclorică a satului Onițcani* de Tudor Colac (2020); *Lume*, *lume*… *Lirică populară românească* (Colecția „Mărgăritare folclorice") de Iulian Filip (2021); *Documente etnofolclorice sonore*: CD 1 – *Cântece lirice*, *balade*, selecție de Mariana Cocieru (2021); *Documente etnofolclorice sonore*: CD 2 – *Folclor al ritualurilor de familie*, selecție de Mariana Cocieru (2021); *Satul din suflet*: *Dumeni*, *Costiceni*, *Vancicăuții Mici* (monografie etnofolclorică, volumul I) de Tudor Colac, redactor coord. Mariana Cocieru (2022).

Parcursul istoric al cercetărilor folcloristice ne demonstrează existența unui interes continuu față de patrimoniul cultural intangibil, diferențele dintre preocupări fiind dictate atât de perioada istorică, cât și de nivelul de pregătire al specialiștilor, dar și de existența lor.

De bun augur pentru redimensionarea cadrului legislativ privind revalorificarea folclorului au fost elaborarea în 1996 a *Legii Republicii Moldova cu privire la cultură*. După ratificarea în 2006 a Convenției UNESCO privind salvgardarea patrimoniului cultural imaterial (la Paris, 2003) și aprobarea *Legii privind protejarea patrimoniului cultural imaterial* (de Parlamentul Republicii Moldova, 2012), a demarat utilizarea instrumentarului oferit de aceste documente la abordarea realităților culturale tradiționale din spațiul nostru.

Vom menționa că cele 6 proiecte implementate de cercetătorii Sectorului de Folclor din ultimii 15 ani: *Tezaurul folcloric al românilor din Republica Moldova*, *Ucraina*, *Federația Rusă* (2006-2010); *Bibliografia folclorului basarabean în context general românesc și european* (*de la începuturi până în 2014*) (2011-2014); *Constituirea Arhivei Naționale de Folclor a Academiei de Științe a Moldovei* (*Digitizarea și recondiționarea fondului arhivistic documentar și de magnetofon*) (2011-2014); *Evoluția literaturii române*, *folclorului și a teoriei literaturii în context european și universal* (în colaborare, 2015-2019); *Contextualitatea culturii tradiționale în contemporaneitate*: *Hora satului în spațiul geo-cultural al Republicii Moldova* (2018-2019) (programul de stat *Valorificarea potențialului culturii tradiționale în dezvoltarea Republicii Moldova*), dar mai ales ultimele două cu finanțarea europeană: EAP1045 *Saving the folkloric archival material preserved in Chișinău*, *Republic of Moldova* (în colaborare, 2018-2019) și EAP1248 *Saving the dialectological and ethnographic archival material preserved in Chișinău*, *Republic of Moldova* (2019-2021), la care au fost antrenați colaboratorii Institutului Patrimoniului Cultural, ai Sectorului de Folclor și ai Sectorului de Istoria Limbii, Dialectologie și Onomastică de la Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu”, au onorat cu succes prevederile Convenției UNESCO de Salvgardare a Patrimoniului Cultural Imaterial prin tezaurizarea, valorificarea și promovarea creației populare intangibile.

Pe lângă activitățile esențiale enunțate, în anul 2011 a demarat și acumularea înregistrărilor de creație populară existente în Republica Moldova pentru a constitui Arhiva Națională de Folclor. În urma acestor acțiuni s-a reușit acumularea de materiale de la specialiștii în domeniu: Ștefan Sofronovici, Victor Ghilaș, Iulian Filip, Maria Mocanu, Tudor Colac, Pavel Popa, Victor Cirimpei, fondul muzicologului Petru Stoianov, fondul de folclor al minorităților naționale al Institutului Patrimoniului Cultural etc., a diverselor evenimente culturale cu impact etnologic de la Secțiile

raionale de cultură (Ungheni, Ialoveni, Hâncești, Râșcani, Basarabeasca, Cahul) etc. De bun augur pentru realizarea respectivelor proiecte a fost și reluarea cercetărilor de teren în câteva localități din Republica Moldova și regiunea Cernăuți, Ucraina. Prin urmare, la finele anului 2014, în cadrul Sectorului de Folclor al Institutului de Filologie, ca subdiviziune a fost fondată Arhiva de Folclor. Grație implementării celor două proiecte cu finanțarea europeană, manuscrisele etnofolclorice depozitate în fondul de folclor al Arhivei Științifice Centrale a Academiei de Științe a Moldovei au trecut în gestiunea Arhivei de Folclor, iar în anul 2019 aceasta a fost îmbogățită și cu fondurile manuscriptice și sonore ale fostului Sector de Dialectologie și Fonetică Experimentală, azi Sectorul de Istorie a Limbii, Dialectologie și Onomastică al Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu".

Evaluând contribuția folcloriștilor pe parcursul deceniilor, vom conchide că volumele celor trei serii de folclor românesc, înregistrat în majoritatea raioanelor republicii și într-un șir de localități românești din Ucraina și Federația Rusă (reg. Transcarpatia, Cernăuți, Odessa, Nicolaev, Kirovograd, ținut. Krasnodar) [*Creația populară moldovenească*; *Mărgăritare*; *Seria editării folclorului pe zone*], reprezintă cele mai substanțiale realizări ale folcloriștilor din a doua jumătate a secolului al XX-lea. În pofida faptului, că au fost editate în grafie chirilică, impregnate, evident, de numeroase probe de tribut ideologic, și care, în mare parte, ne prezintă unilateral creația populară orală, fiind excluse probele de folclor muzical și coregrafia populară, aceste lucrări au devenit de multă vreme niște rarități bibliografice. Procesele continui de transformare și reactualizare a patrimoniului cultural imaterial cer imperios revizuirea și reconsiderarea elementelor de cultură tradițională și, desigur, editarea noilor colecții de folclor care să corespundă complexității și caracterului sincretic al fenomenelor etnofolclorice, pentru a contribui la patrimonializarea și asigurarea viabilității tezaurului etnofolcloric românesc. Reieșind din situația descrisă, folcloriștii Sectorului de Folclor și-au propus să lucreze în anii următori la seria *Corpusul Național de Folclor* prin selectarea, alcătuirea și editarea unor noi antologii (tipologie și corpus de texte) de memorie colectivă, prin revizuirea colecțiilor de folclor apărute în perioada totalitară cu tentă ideologică, prin revalorificarea fondului digital arhivistic documentar și de magnetofon care conțin materiale inedite ce probează existența fenomenelor etnoculturale în perioada pre-industrială, prin completarea cu noi creații identificate în cadrul campaniilor de teren, reprezentative pentru toate compartimentele culturii populare tradiționale românești, prin înregistrarea și cercetarea recentelor actualizări ale unor fenomene etnoculturale contemporane.

Referințe bibliografice:

1. Băieșu, 2014 = BĂIEȘU, Nicolae. *Nicolae Băieșu – o viață închinată valorificării folclorului*. Omagiu 80: col. de red. acad. Mihai Cimpoi, Nicolae Bileţchi, Iulian Filip [et al.]. Chișinău: Profesional Service, 2014. 436 p.
2. Berg, 1918 = БЕРГ, Лев С. *Бессарабия*: *Страна*, *люди*, *хозяйство*, Петроград: Огни, 1918. 257 с.
3. Burada, 1876 = BURADA, Teodor T. Despre întrebuinţarea muzicii în unele obiceiuri vechi ale poporului român. În: *Almanah muzical pe anul 1876*. Iași: Tipografia Goldner, 1876. p. 57-59.
4. Burada, 1879 = BURADA, Teodor T. Bocete populare la români. În: *Convorbiri literare*. Anul XII, Iași: Tipografia Națională, 1879, p. 356-365.
5. Burada, 1882 = BURADA, Teodor T. *Datinele poporului român la înmormĕntari*. Iași: Tipografia Națională, 1882. 158 p.
6. Burada, 1893 = BURADA, Theodor T. *O călătorie în statele moldoveneşti din gubernia Cherson* (*Rusia*). Iași: Tipografia Națională, 1893. 36 p.
7. Burada, 1906 = BURADA, Teodor T. *O călătorie la românіĭ din Gubernia Kamenitz-Podolsc* (*Rusia*) (cu o hartă): (Extras di „Arhiva" organul Societății Științifice și Literare, 1906, No. 12). Iași: Tipografia „Dacia" Iliescu, Grossu & Co., 1906. 14 p.
8. Burada, 1915 = BURADA, Teodor T. *Istoria teatrului în Moldova*. Volumul I. Iași: Institutul de Arte Grafice N. V. Ștefaniu & Comp., 1915. 357 p.
9. Burada, 1978 = BURADA, Teodor T. Conăcăria și iertăciunea la nunțile românilor din Basarabia. În: BURADA, Teodor T. *Opere*. Volumul III: *Folclor și etnografie*. București: Editura muzicală, 1978, p. 232-236.
10. Burada, 2006 = BURADA, Teodor T. *Datinile poporului român la înmormântări*. Ediție îngrijită și prefațată de I. Oprișan. București: Editura Saeculum I.O., 2006. 208 p.
11. Cazimir, 1907a = КАЗИМІРЪ, Е. П. Изъ свадебныхъ и родильныхъ обычаевъ Хотинскаго уѣзда Бессарабской губреніи; În: *Этнографическое обозрѣніе*. 1907, кн. LXXII-LXXIII, № 1-2, с. 202-208.
12. Cazimir, 1907b = КАЗИМІРЪ, Е. П. Изъ свадебныхъ, родинныхъ и похоронныхъ обычаевъ Подольской губерніи. În: *Этнографическое обозрѣніе*. 1907, кн. LXXII-LXXIII, № 1-2, с. 208-210.
13. Ciocanu, 1982a = CIOCANU, Vasile. Alexandru Hâjdeu și creația populară. În: *Literatura moldovenească și folclorul*. Chișinău: Știința, 1982, p. 111-142.
14. Ciocanu, 1982b = CIOCANU, Vasile M. Constantin Stamati și folclorul. În: *Literatura moldovenească și folclorul*. Chișinău: Știința, 1982, p. 143-159.
15. Creația populară, 1991 = *Creația populară* (*Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia*, *Transnistria și Bucovina*). Chișinău: Știința, 1991. 767 p.
16. Demcenco, Botezatu, 1997 = DEMCENCO, Nicolae; BOTEZATU, Grigore. *Evoluția cercetărilor etnofolclorice din Basarabia și Republica Moldova*. În: *Revista de etnologie*. 1997, nr. 1(2), p. 5-10.
17. Filatov, 1861a = ФИЛАТОВ, Аполлинарий. Очерки Бессарабии: Народная литература у молдаван. Статья I. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*, 1861, № 13, 25 марта;
18. Filatov, 1861b = ФИЛАТОВ, Аполлинарий. Народная поэзия и литература у молдаван: Статья II. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1861, № 14; Статья III. În: Idem, № 15; Статья IV. În: Idem, № 16.

19. Filatov, 1861c = ФИЛАТОВ, Аполлинарий. Молдавские сказки (в сравнении с литовскими, славянскими, словенскими). Статья I. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1861, № 23, 3 июля; Статья II. În: Idem, № 24, 10 июля; Статья III. În: Idem, № 25, 17 июля.

20. Filatov, 1861d = ФИЛАТОВ, Аполлинарий. Простонародные молдавские поговорки. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1861, № 19.

21. Filatov, 1861e = ФИЛАТОВ, Аполлинарий. Молдавские поговорки. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1861, nr. 53.

22. Gherbanovschi, 1851 = ГЕРБАНОВСКИЙ, Николай. Дрэгайка. În: *Одесскій вѣстникъ*: *Journal d'Odessa*. 1851, № 18.

23. Gherbanovschi, 1852 = ГЕРБАНОВСКИЙ, Николай. Докия. În: *Одесскій вѣстникъ*: *Journal d'Odessa*. 1852, № 66.

24. Gherbanovschi, 1854a = ГЕРБАНОВСКИЙ, Николай. *Аккерман*. În: *Одесскій вѣстникъ*: *Journal d'Odessa*., 1854, № 11.

25. Gherbanovschi, 1854b = ГЕРБАНОВСКИЙ, Николай. *Татарбунары*. În: *Одесскій вѣстникъ*: *Journal d'Odessa*., 1854, № 23.

26. Gherbanovschi, 1869a = [ГЕРБАНОВСКИЙ, Николай] *Сказки бабушки Лукерии*, пересказанные Н. Гербановским. Сказка 1-я: *Три желания*. Кишинев: тип. Н. Дезидериева, 1869. 18 с.

27. Gherbanovschi, 1869b = [ГЕРБАНОВСКИЙ, Николай] *Сказки бабушки Лукерии*, пересказанные Н. Гербановским. Сказка 2-я: *Дух добра*. Кишинев: тип. Н. Дезидериева, 1869. 18 с.

28. Gore, 1863 = ГОРЕ, Георгий Спиридонович. О молдавских народных песнях. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1863, № 3.

29. Gore, 1866 = ГОРЕ, Георгий Спиридонович. Свадебные обычаи у молдаван. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1866, № 12, 19 марта.

30. Gore, 1867 = ГОРЕ, Георгий Спиридонович. О молдавских народных песнях. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1867, № 31, № 37, № 41, № 47, № 49.

31. Gore, 1868a = ГОРЕ, Георгий Спиридонович. О молдавских народных песнях. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1868, № 3.

32. Gore, 1868b = ГОРЕ, Георгий Спиридонович. О суевериях и предрассудках молдаван. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1868, № 4, 27 января; № 10, 9 марта.

33. Hanațchi, 1861a = Х[АНАЦКИЙ], К[онстантин]. Очерки нравов и быта Бессарабии. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1861, № 7.

34. Hanațchi, 1861b = Х[АНАЦКИЙ], К[онстантин]. Очерки нравов и быта Бессарабии. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1861, № 9; № 10; № 11.

35. Hanațchi, 1861c = Х[АНАЦКИЙ], К[онстантин]. Очерки нравов и быта Бессарабии. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1861, № 12.

36. Hâjdeu, 1830 = ХИЖДЕУ. Александръ. Двѣ Молдавскія пѣсни. În: *Вѣстникъ Европы*. 1830, № 23-24, с. 129-131.

37. Hâjdeu, 1833 = ХИЖДЕУ, Александръ де. Румунскія Народныя Пѣсни на Русскомъ Языкѣ. Писъмо къ Издателю. În: *Телескопъ*. *Журналъ современнаго просвѣщенія*. Часть четырнадцатая. Выпуски 5-8. Москва: Въ Типографіи Н. Степанова, 1833, с. 491-526.

38. Hâjdeu, 1835a = ХИЖДЕУ, Болеслав Ф. Суд в Сердарии Оргеевской: Сказка из Молдавской Летописи Костина. În: *Молва*, 1835, часть IX, № 9, с. 145-149.

39. Hâjdeu, 1835b = ХИЖДЕУ, Болеслав Ф. Клад Господаря Петричейки: Балада из молдавского народного предания. În: *Молва*, 1835, часть X, № 35, с. 137-140.

40. Hâjdeu, 1845 = ХИЖДЕУ, Болеслав. Свадьба у бессарабских крестьян. În: *Одесскій вѣстникъ*: *Journal d'Odessa*. 1845, № 51, 27 июня, № 52, 30 июня.
41. Iațimirschi, 1896a = ЯЦИМИРСКИЙ, А. И. Разбойники Бессарабии в рассказах о них. În: *Этнографическое обозрение*. 1896, кн. XXVIII, № 1, с. 54-90.
42. Iațimirschi, 1896b = ЯЦИМИРСКИЙ, А. И. Отчет о румынской этнографии летом 1896 года. În: *Этнографическое обозрение*, 1896, № 2-3, с. 329-330.
43. Imagini și permanențe, 1992 = *Imagini și permanente în etnologia românească*: *Materialele primului simpozion național de etnologie*. Coord.: PAPUC, M. Chișinău: Știința, 1992. 372 p.
44. Mateevici, 1985 = MATEEVICI, Alexei. *Pagini alese*. Alcătuirea, tabel cronologic, note și comentarii de V. Nazar, prefață de A. Hropotinschi. Chișinău: Literatura artistică, 1985. 146 p.
45. Mateevici, 1989 = MATEEVICI, Alexei. *Scrieri*. Ediție îngrijită, studiu introductiv, note, variante și bibliografie de Ion Nuță. Iași: Junimea, 1989. 160 p.
46. Mateevici, 1993a = MATEEVICI, Alexei. *Opere*. Ediție îngrijită de Nuță Ion, Levit Efim, Pânzaru Sava. Volumul I. Chișinău: Știința, 1993. 623 p.
47. Mateevici, 1993b = MATEEVICI, Alexei. *Opere*. Ediție îngrijită de Nuță Ion, Levit Efim, Pânzaru Sava. Volumul II. Chișinău: Știința, 1993. 728 p.
48. Nacco, 1970 = НАККО, Ольга. *Из бессарабской старины*: *Очерки и рассказы*. Составитель А. С. Кидель, Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1970. 295 с.
49. Nacco, 1976 = NACCO, Olga. *Din trecutul Basarabiei*: *Schițe și povestiri*. Alcătuitor Alexandru Kidel. Din rusește de Nicolae Bătrânu. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1976. 260 p.
50. Olofson, 1850 = ОЛОФСОНЪ, Георгий. Примѣчательнѣйшіе курганы Бессарабской области въ Бендерскомъ уѣздѣ. În: *Записки Одесскаго общества исторіи и древностей*. Томъ 2, Отдѣленіе 2-3. Одесса: Въ Городской Типографіи, 1850, с. 550-554.
51. Pamfile, 1913 = PAMFILE, Tudor. *Cântece de țară*. București: Librăriile Socec & Comp., C. Sfetea și Librăria Națională, 1913. 356 p.
52. Pamfile, 1919a = PAMFILE, Tudor. *Cartea cântecelor de țară*. Chișinău: s.n., 1919 [Citat apud: *Creația populară*, 1991, p. 96].
53. Pamfile, 1919b = PAMFILE, Tudor. *Cartea povestirilor hazlii*. Chișinău: s.n., 1919. 128 p.; Ediția a doua. Craiova: Ramuri. 122 p.
54. Pamfile, 1919c = PAMFILE, Tudor. *Mănunchiu nou de povestiri populare cu privire la Ștefan cel Mare*. Chișinău: Tipografia „Glasul Țării", 1919. 100 p.
55. Sârcu, 1874 = СЫРКУ, Полихроний. Святочне обычаи и песни у бессарабскіх молдаван на Рождество и Новый Год. În: *Кишиневские епархиальные ведомости*. 1874, № 5, с. 207-221; № 14, с. 535-552;
56. Sârcu, 1914 = СЫРКУ, Полихроний. *Изъ быта бессарабскихъ румынъ*. Петроградъ: Типографія В.Д. Смирнова, 1914. 370 с.
57. Serghievschii, 1959 = Сергиевский, Максим. *Молдаво-славянские этюды*, Москва: Издательство АН СССР, 1959. 212 с.
58. Stamati, 1850 = СТАМАТИ, Константин. О Бессарабіи и ея древнихъ крѣпостяхъ. În: *Записки Одесскаго общества исторіи и древностей*. Томъ 2, Отдѣленіе 2-3. Одесса: Въ Городской Типографіи, 1850, с. 805-554.
59. Surucean, 1890 = СУРУЧАН, Дмитрий Д. Наброски бессарабской жизни. În: *Бессарабский Вестник*. 1890, № 212, с. 2.

60. Surucean, 1891 = СУРУЧАН, Дмитрий Д. Встреча Нового года у молдаван Бессарабии. În: *Бессарабский Вестник*. 1891, № 389, с. 4.
61. Ştefănucă, 1991 = ŞTEFĂNUCĂ, Petre V. *Folclor şi tradiţii populare*. Volumul I. Chişinău: Ştiinţa, 1991. 360 p.
62. Tanschii, 1851 = ТАНСКИЙ, Иван. Свадебные обряды в Бессарабии. În: *Одесскій вѣстникъ*: *Journal d'Odessa*. 1851, № 25, 28 марта; № 26, 31 марта.
63. Tanschii, 1860 = ТАНСКИЙ, Иван. Народные молдавские песни в Бессарабии: Статья I. În: *Бессарабскіе областныя вѣдомости*. 1860, № 43, 20 октября.

Notă: Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.03 *Contexte socioculturale autohtone şi interconexiuni europene în creaţia populară şi literatura cultă din Basarabia* (*sec*. *XIX până în prezent*), Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu”.

Rezumat. *Cercetările antroponimice instituţionale s-au desfăşurat*, *în mare parte*, *la Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al Academiei de Ştiinţe a Moldovei*, *începând cu anii ’60 ai secolului trecut*. *Ca şi alte discipline*